

Առարկեցին ժամանակ մը և դեռ այսօր կ'առարկեն թէ տնտեսական տաճնապը ոչ մէկ առընչութիւն ունի զրամատիրական զրութեան հետ, այլ նա ծնունդն է մեքենայաշտութեան (machinisme):

Մեքենայաշտութիւնը տեղի տուաւ գործարանատէրերուն հիմնական բաժարարութիւն (rationalisation) կատարել, որով կը նուազէր ձեռքի աշխատանքը և կ'աւելնար արտադրութեան քանակը:

Սակայն որ գործարանատէրը բաժարարեց իր ձեռնարկը (entreprise) երբ անկէ ծնելիք շահը աւելի ցած էր քան առանց բանաւորման: Հետեւաբար գործարանատէրը իր շահը մեծցնելու համար էր որ ձեռնարկեց բաժարարութիւն և ոչ թէ աշխատաւորութեան շահը: Եւ ո՞վ է տուեր այդ մենաշնորհեալներուն այդ իրաւասութիւնը՝ եթէ ոչ արդի տնտեսական կարգ ու սարքը: Հետեւաբար մեքենայաշտութիւնը յանցանք չունի մարդկային այդ ոճիւրի մէջ, այլ ընդհակառակն կրնայ մեծամեծ բարիքներ ծնիլ եթէ ան գործադրուի ի նպաստ համաշխարհային ընկերութեան:

Եթէ երբեք մեքենայաշտութիւնն ըլլար պատճառը գերատաղրութեան, պէտք էր ջնջել զայն, և զայն ջնջել կը նշանակէ կեցնել գիտութեան յառաջխաղացումը, կը նշանակէ միալ հին հին կերպերու մէջ, կը նշանակէ սանձել քաղաքակրթութեան գնացքը, վերջապէս կը նշանակէ թողուլ մարդկութիւնը իր նախնական թշուառութեան մէջ: Եւ կարելի է. ոչ: Այլ պէտք է փոխել արդի տնտեսական զրութիւնը, ջնջել արտադրութեան անիշխանականութիւնը և ստեղծել կառավարեալ տնտեսականութիւն մը (économie dirigée): Մի քանի թիւեր մեքենայաշտութեան յաղթանակներուն և յառաջխաղացումի մասին:

Միացեալ Նահանգներու մէջ 1919էն 1927 արտադրութեան յաւելումը եղաւ հետեւեալ համեմատութեամբ.

Ածուխը բարձրացաւ 100 էն 140 ի
Հիւսուածեղէնները 100 էն 142 ի
Երկաթագործութիւնը ... 100 էն 129 ի

Երկաթուղին՝ 100 էն 112 ի

Գերմանիոյ մէջ 1924 էն 1927 ին

Բրդեղէնները 100 էն 108 ի

Ածուխը 100 էն 180 ի

Երկաթը 100 էն 190 ի

Անգլիոյ մէջ 1924 էն 1928 ին

Երկաթ և պողպատ 100 էն 121 ի

Մեքենական և նաւային

շինութիւնները 100 էն 116 ի

Ածուխը 100 էն 127 ի

Եւ հիմա ժընեւի մէջ կը կարծուի անգործութիւնը նուազեցնել կամ ջնջել, աշխատութեան ժամերը քիչցնելով: Կ'առաջարկուի որ փոխանակ բանուորը շաբաթական 48 ժամ աշխատելու՝ պէտք է աշխատի 40 ժամ նոյն աշխատավարձով: Ասիկա լուծում մըն է, բայց ոչ տեսական:

Մէկ անգործ կը նշանակէ՝ քաղցի մատուցում չորս — հինգ անհատ: Յիսուն միլիոնէ աւելի անգործներ գոյութիւն ունին աշխարհի վրայ, որ կը նշանակէ 200էն 250 միլիոն աղետեալ՝ մարդկային ընկերութեան մէջ: Ասիկա բաւական պատճառ մը չէ՝ արդեօք վճռական քայլ մ'առնելու դէպ ի մարդկային բարօրութիւն:

Այս դժնդակ կեանքի կացութիւնը կը ծնի բարոյական դժոխային տաճնապ մը ընկերութեան մէջ: Գործազուրկ բանուորներու բանակը հետզհետէ մեծնալով, և արդի տնտեսական տաճնապը լուծում չգտնելով, իր սրտին մէջ կը սնուցանէ ծայրայեղ գաղափարներու շարք մը՝ որ անօրինակ ընդունելութիւն կը գտնէ և կը պատրաստէ քաղաքական մեծ ցնցում մը: Բանուորութիւնը յուսակտուր, պատրաստակամ կը հետեւի բոլոր մտային հոսանքներուն, ըլլան տրամաբանական թէ ոչ, բաւական է որ պարունակեն անմիջական բարօրութեան խոստումներ: Ան հետզհետէ վստահութիւն կը գոյացնէ իր սեփական ուժին վրայ և կը շտապէ կազմակերպուիլ զօրաւոր ճակատի մը վրայ՝ վերջ տալու համար սա անել զրութեան, և ունի մէկ նշանաբան և օրակարգ. «Եթէ չկայ ոչ հաց և ոչ աշխատանք կայ վրէժ»:

Յ. ԳԱԻԻԹԱՆ

Ա.Զ.Գ.Ա.Յ.Ի.Ն. Գ.Ր.Ո.Ն.Ի.Կ.

ՄԻԻԹԱՐ ԱԲԲԱՆՈՐ ՏՕՆԸ

Ի Ս. ՂԱԶԱՐ

Ապրիլ 27 ամէն տարի նուիրական սրբութեամբ կ'անցնի Մխիթարեան բոլոր հաստատութեան մէջ. մեծ և անմահ մեր Հիմնադրին առ Աստուած փոխման տարեդարձն է: Այդ օրուան նուիրագործումը իր յատուկ և դասական ձեւն ունի Ս. Ղազարու մէջ:

Առաւօտ, վանքին սրբանուէր լուծեան, ծաղիկներու և խունկի բուրուհներուն մէջ կը մատուցուի Ս. Զորք: Ամբողջ միաբանական Ուխտ և Մ. Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտութիւնն հոն է: Պատարագէն վերջ ամէնքն ամփոփուած են Մխիթարայ ձեռակերտ հոյաւ կապ ու թանկագին մատենադարանի դահլիճին մէջ, լուռ և խորհրդածու դէմքերով՝ հանդէպ նոյնինքն մեծ և անմահ Մխիթարայ անդրին, որ վեհ ու սրբազան խորհուրդներ միայն կը ներշնչէ: Ակումբին կը նախագահէ Ուխտի Գեր. Աբբահայրը: Եւ ահա բեմէն, կարծես Մխիթարայ անդրին հոգեւորելու չափ խանդով՝ իր ձայնը կը լսեցնէ նորընծայ քահանաներէն Հ. Պետրոս ձիգմէճեան՝ որուն վիճակուած է աւանդաւոր «Վարդապետ և Գաստիարակ» բնաբանին տակ: 184դ ներքոյն է այդ որ տեղի կ'ունենայ անմահին շիրմին քով: Իր պարզ ու դասական կերպարանքին մէջ սրբազան խորհրդաւորութիւն մ'ունի այդ ակումբը, ուր ամէն ոք կը խորանայ, կը թաղուի Մխիթարայ հոգեկան ամբաւ գեղեցկութեան և մեծութեան մէջ, նոր լոյս և նոր հուր ամփոփելու տենչանքով, յառաջացնելու անմահ Հաստատութիւնը որուն հիմերը դրած է Լուսնորդը՝ Տիրամօր անճառ «Եղիցի»ին վրայ:

Խնձոքի պահուն Մուրատ-Ռափայէլեան սաներէն մին՝ յանուն վարժարանին աշակերտութեան՝ զմայլանքի, սիրոյ և երախտագիտութեան զրուատիք մը կը յօրինէ Մխիթարայ և իր գործին համար:

ՄԻԻԹԱՐ — ՄՈՒՐԱՏ — ՈՒՓԱՅԷԼԻ

ԵՒ ՆԱՀԱՏԱՍԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

Մ. — ՈՒՓԱՅԷԼԷԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ապրիլ 30ին, Ուխտի հայրերուն և աշակերտութեան և վենետիկ փոքրիկ գաղութին, ինչպէս նաեւ եկեղեցական և քաղաքական բարձրաստիճան անձերու ներկայութեան տօնուեցան Մ. — Ռափ. վարժարանին մէջ՝ այդ քառեակ նուիրականութիւնները այնպիսի մթնոլորտի մը մէջ՝ որ համակ խունկ և պաշտամունք կը բուրդէր: Ճոխ էր յայտագիրը գրական — երաժշտական, ընտիր արտասանութիւններով, ուղերձներով և բանախօսութիւններով՝ խանդավառ աշակերտութեան կողմէ:

Հ. Եօրկանճեան, Վ. Ուլուհոճեան, Վ. Թիւթիկանճեան, Գ. Մառմանեան և դեռ ուրիշներ վստահ չեղտով և զգացումի գեղումով տարփողեցին անմահ Մխիթարը և իր հոգիէն բխող դարաւոր հոսանքը լոյսի և ջերմութեան հայ սերունդին կրթութեան համար:

Մխիթարայ անուան գուգեցին Մուրատի և Ռափայէլի անունները, երախտագիտութեան անկեղծ արտայայտութիւններով:

Արտասանողներու և ընթերցողներու մէջէն կարկառուն էր Յակոբ Ագամեան պատանին, որ խնամուած ու նրբիմաստ ներքող մը հիւսեց, երախայրիք մը որ իսկապէս խոստումնալից էր: Ան կը պարզէր մեր առջեւ Մխիթարայ խոնարհ ծագումը և անոր վերելքը դէպ ի հոգեկան անմատոյց բարձրութիւններ, ուսկից կը ճառագայթէր ամբողջ Հայութեան՝ կրօնքի և հայրենեաց սէրը:

Ուսուցչական խումբէն Հ. Ե. Փէչիկեան մեր Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակն ոգեկոչեց, վերջիջելով սեղմ բայց կարմիր գծերով ուղին՝ զոր կտրեցին անոնք, և Գողգոթան ուր գիտցան խաչուիլ որպէս քաւութեան զոհեր ամբողջ Հայ ազգին համար՝ Վարդանանց օրինակին վրայ, և որպէս նուիրական ժառանգութիւն՝ կտակել մեզի հնաւանդ կրօնական ու հայրենական անկապուտ սրբութիւնները, որուն համար անոնք,